

Wyrok z dnia 4 sierpnia 2009 r.

I PK 64/09

Niewypłacalność pracodawcy w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy z 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. Nr 158, poz. 1121 ze zm.) zachodzi również, gdy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej uprawniony do wszczęcia postępowania upadłościowego wyda na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rady 1346/00 w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U.UE z 2000 r. L 160, s.1) orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego, o którym mowa w art. 2 lit. a lub lit. c tego rozporządzenia, wobec przedsiębiorcy objętego jego art. 2 ust. 1 oraz powoła zarządcę.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Józef Iwulski, Andrzej Wróbel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 4 sierpnia 2009 r. sprawy z powództwa Andrzeja K., Marka K. i Sławomira K. przeciwko Fundusowi Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w W. Biuru Terenowemu w K. z udziałem interwenienta ubocznego Syndyka masy upadłości „O.P.” Spółki z o.o. w upadłości w S.B. o zapłatę, na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 2 października 2008 r. [...]

1. o d d a l i ł skargę kasacyjną,
2. nie przyznał interwenientowi kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 2 października 2008 r. [...] Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił apelację Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w W. Biura Terenowego w K. (pозwany) od wyroku Sądu Rejonowego w Wadowicach z dnia 28 maja 2008 r. [...] w sprawie z powództwa Andrzeja K., Marka K. i Sławomira K. (powodo-

wie) o zapłatę oraz zasądził na rzecz powodów po 900 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym oraz 60 zł na rzecz interwenienta ubocznego Syndyka masy upadłości O.P. Sp. z o.o. w upadłości w S.B. (dalej jako O.P.) tytułem kosztów postępowania odwoławczego.

Wyrok ten zapadł w następujących okolicznościach faktycznych. Postanowieniem z dnia 3 maja 2007 r. Sąd Rejonowy-Sąd Upadłościowy w C., Niemcy (dalej jako Sąd Rejonowy w C.) otworzył na podstawie przepisów prawa niemieckiego postępowanie upadłościowe wobec O.P. Sp. z o.o. w S.B. W treści postanowienia wskazano, że jurysdykcja sądu niemieckiego w sprawie o ogłoszenie upadłości oparta została na art. 3 ust. 1 rozporządzenia 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U.U.E.L.00.160.1, Dz.U.U.E Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 1, s. 191) ponieważ główny ośrodek podstawowej działalności zarejestrowanej w Polsce spółki prawa handlowego O.P. jest zlokalizowany faktycznie w Niemczech w siedzibie jej jedyne go wspólnika. Postanowieniem z dnia 20 lipca 2007 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie dokonał z urzędu wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym dotyczącym O.P. o ogłoszeniu upadłości postanowieniem Sądu Rejonowego w C. W związku z ogłoszeniem upadłości O.P. rozwiązał stosunki pracy ze wszystkimi pracownikami, w tym powodami, i wydał każdemu z nich świadectwo pracy, w którym jako przyczynę rozwiązania stosunku pracy wskazano wypowiedzenie na podstawie art. 30 § 1 k.p. (upadłość zakładu pracy). Każdy z powodów wystąpił do pozwanego z indywidualnym wnioskiem o wypłatę niezaspokojonych przez ich upadłego pracodawcę świadczeń ze stosunku pracy. Syndyk masy upadłościowej potwierdził kwoty należnych i niewypłaconych wynagrodzeń pracowników tej spółki.

Sąd Rejonowy przyjął, że istota sporu sprowadza się do ustalenia, czy postanowienie Sądu Rejonowego w C. o otwarciu postępowania o ogłoszenie upadłości O.P. wywarło takie same skutki prawne, jak postanowienie tego rodzaju wydane przez sąd polski właściwy w sprawach upadłościowych oraz czy w przedmiotowej sprawie winny mieć zastosowanie przepisy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2002/74/WE z dnia 23 września 2002 r. zmieniającej dyrektywę Rady nr 80/987/EWG z dnia 20 października 1980 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw Państw Członkowskich dotyczących ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy (Dz.Urz. WE L 270 z 8.10.2002, str. 10; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, s. 261, dalej jako dyrektywa 2002/74). Sąd Rejonowy przyjął, że orzeczenie Sądu Rejonowego w C. należy traktować tak jak gdyby wydał

je polski sąd krajowy, dlatego podstawę prawną wypłaty powodom gwarantowanych świadczeń pracowniczych powinien być art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. Nr 158, poz. 1121, ze zm., dalej jako ustawa). Wynika to z instytucji automatycznego uznawania orzeczeń wydawanych przez sąd upadłościowy innego państwa członkowskiego niż sąd państwa członkowskiego siedziby przedsiębiorcy i dlatego orzeczenie wydane przez Sąd w C. winno być traktowane „jak gdyby je wydał Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie”. Sąd Rejonowy stwierdził również, że zasadność zgłoszenia przez powodów roszczeń w stosunku do pozwanego potwierdza art. 8a dyrektywy 2002/74. Ponieważ powodowie świadczyli pracę w siedzibie O.P., właściwy do wypłaty gwarantowanych świadczeń pracowniczych jest pozwany. Za datę niewypłacalności Sąd Rejonowy uznał datę wydania przez Sąd Rejonowy w C. postanowienia o otwarciu postępowania o ogłoszenie upadłości.

Oddalając apelację pozwanego Sąd Okręgowy wskazał, że istota problemu sprowadza się do dokonania systemowej wykładni wiążących Polskę przepisów krajowych i wspólnotowych regulujących zasady ochrony roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, przy uwzględnieniu dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z zakresu dyrektywy 80/987. Sąd Okręgowy wskazał, że ustawa ma zastosowanie do oceny roszczeń zgłoszonych przez powodów, ponieważ sądy polskie jako sądy państwa członkowskiego Wspólnoty powinny przy stosowaniu przepisów prawa krajowego stosować zasady wykładni w sposób zgodny z zasadami prawa wspólnotowego, wiążącymi w takim rozumieniu, jakie zasadom tym nadaje wykładnia dokonana przez Trybunał Sprawiedliwości. Na Polsce, w związku z członkostwem w Unii Europejskiej spoczywa wszak nie tylko obowiązek stosowania własnego porządku prawnego, ale także praktyki stosowania prawa do prawa stanowionego przez uprawnione organy Unii. Następnie Sąd Okręgowy wskazał, że w zakresie stosowania dyrektywy 80/987 zmienionej przez dyrektywę 2002/74, ogólna zasada równości i niedyskryminacji, w rozumieniu jakie nadaje jej wspólnotowy porządek prawny, wymaga między innymi aby wszyscy pracownicy pracodawcy, który został uznany za niewypłacalnego w warunkach o jakich mowa w art. 2 ust. 1 dyrektywy 2002/74 mieli w tym samym kraju wspólnotowym, na podstawie określonego aktu prawa krajowego, takie same gwarancje uzyskania zaspokojenia, takich samych roszczeń pracowniczych, niezależnie od faktu w jakim państwie wykonują prace, również wówczas, gdy z bezpośrednio wiążących

wszystkie kraje Wspólnoty aktów prawa wspólnotowego wynika, że określone prawem wspólnotowym stany niewypłacalności powinny być, w sensie prawnym, traktowane w każdym państwie tak samo, bez względu na to, czy ustalenie i stwierdzenie ich nastąpiło przy zastosowaniu przepisów prawa krajowego i przez organy innego państwa członkowskiego. Sąd Okręgowy przyjął, że skoro celem dyrektywy 2002/74 było zmniejszenie różnic, które mogą mieć bezpośredni wpływ na funkcjonowanie wspólnego rynku, nie do zaakceptowania jest pogląd, że art. 3 ust. 1 ustawy może być bez naruszenia zasad prawa wspólnotowego interpretowany w ten sposób, że zdefiniowana w nim niewypłacalność pracodawcy nie obejmuje przypadków, gdy z mocy art. 16 ust. 1 i art. 17 ust. 1 rozporządzenia 1346/00 w innym państwie członkowskim wszczęto postępowanie upadłościowe przez sąd właściwy w rozumieniu art. 3 rozporządzenia. Dlatego jako upadłość ogłoszoną na podstawie polskich przepisów należy traktować także upadłość ogłoszoną w głównym postępowaniu upadłościowym w innym państwie członkowskim.

Pozwany zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości skargą kasacyjną w odniesieniu do każdego z powodów, wskazując jako podstawę skargi naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy, poprzez przyjęcie, że przepis ten obejmuje sytuacje, w których wymienione w pkt 1-5 tego artykułu postanowienia wyda sąd innego państwa członkowskiego, na podstawie innego niż Prawo upadłościowe i naprawcze właściwego prawa upadłościowego, a tym samym, że postanowienie Sadu Rejonowego - Sądu Upadłościowego w C. z dnia 3 maja 2007 r. wywołuje takie same skutki prawne - z punktu widzenia ustawy - jak postanowienie o ogłoszeniu upadłości wydane na podstawie ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw, zaś wyrok Sądu drugiej instancji, mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu.

W niniejszej sprawie sąd niemiecki ogłosił upadłość polskiego przedsiębiorcy uznając się za właściwy wyłącznie na tej podstawie, że w skład zarządu polskiej spółki z .o.o. wchodzi te same osoby, co w skład zarządu spółki niemieckiej, będącej jedynym wspólnikiem polskiej spółki. Dlatego przyjął, że „główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika” - czyli polskiej spółki - mieści się w Niemczech, w siedzibie spółki niemieckiej, będącej jedynym wspólnikiem spółki polskiej (wpis Sądu Rejon-

wego w Krakowie do KRS). Zdaniem Sądu Najwyższego w obecnym składzie orzeczenie to, pomimo tego, że zostało wydane z naruszeniem wykładni pojęcia „główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika” przyjętej w sprawie C-341/04 Eurofood, podlega uznaniu przez sądy polskie, gdyż w tym samym wyroku ETS przyjął, że „wszczęcie głównego postępowania upadłościowego przez sąd jednego państwa członkowskiego powinno zostać uznane przez sądy innych państw członkowskich, bez możliwości badania przez te sądy oceny właściwości dokonanej przez sąd państwa wszczęcia postępowania”, zaś jedyną możliwością podważenia takiego orzeczenia jest zaskarżenie go w trybie przewidzianym przez prawo tego państwa członkowskiego, który wszczął główne postępowanie upadłościowe, ewentualnie odmowa uznania na podstawie art. 26 rozporządzenia 1346/2000, na podstawie klauzuli porządku publicznego. Sąd Okręgowy trafnie zatem przyjął, że pozwany Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych nie może kwestionować skuteczności tego rozstrzygnięcia w postępowaniu, w którym pracownicy upadłego przedsiębiorcy dochodzą od niego świadczeń z ustawy.

Sąd Okręgowy trafnie wskazał, że w ustawie brak przepisu, który wprost odnosiłby się do sytuacji jaka występuje w niniejszej sprawie. Przepis art. 3 ust. 1 wiąże bowiem powstanie niewypłacalności pracodawcy, o którym mowa w art. 2 ust. 1 (a zatem pracodawcy będącego przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jak i przedsiębiorcy zagranicznego, który posiada w Polsce oddział lub przedstawicielstwo) z wydaniem na podstawie przepisów konkretnej ustawy (Prawa upadłościowego i naprawczego), określonego postanowienia (wymienionego w pkt 1-5). Natomiast art. 6 ust. 1 ustawy stanowi, że niewypłacalność pracodawcy w rozumieniu art. 2 ust. 1 zachodzi także wtedy, gdy w przypadku przedsiębiorcy zagranicznego z państw członkowskich Unii Europejskiej z wyłączeniem Danii organ sądowy uprawniony do wszczęcia postępowania na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia 1346/2000, wyda orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego oraz powoła zarządcę. Ustawa przewiduje zatem możliwość powstania niewypłacalności pracodawcy będącego przedsiębiorcą zagranicznym wskutek wydania odpowiedniego postanowienia przez polski sąd upadłościowy, natomiast nie wiąże powstania stanu niewypłacalności ze wszczęciem postępowania upadłościowego przez sąd innego państwa członkowskiego wobec polskiego przedsiębiorcy.

Jednakże kwestia podstawy prawnej odpowiedzialności pozwanego za niezaspokojone roszczenia pracowników polskiej spółki z ograniczoną odpowiedzialno-

ścią, której upadłość ogłosił sąd innego państwa członkowskiego, nie może zostać rozstrzygnięta tak, jak uczynił to Sąd Okręgowy. Niedopuszczalne jest bowiem wywodzenie takiego obowiązku z bliżej nieokreślonych „ogólnej zasady równości i nie-dyskryminacji, w rozumieniu jakie nadaje jej wspólnotowy porządek prawny” oraz „dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z zakresu dyrektywy 80/987”. Nieprawidłowa jest również taka interpretacja art. 3 ust. 1 ustawy, która prowadziłaby do rekonstrukcji normy obejmującej sytuację, gdy w innym państwie członkowskim sąd właściwy w rozumieniu art. 3 rozporządzenia 1346/00 wszczął postępowanie upadłościowe. Prowspólnotowa wykładnia art. 3 ust. 1 ustawy wymagałaby bowiem przyjęcia, że zwrot „gdy sąd upadłościowy, na podstawie przepisów Prawa upadłościowego i naprawczego, wyda postanowienie o” należy interpretować w ten sposób, że niewypłacalność w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy zachodzi również, gdy sąd upadłościowy na podstawie przepisów rozporządzenia 1346/2000 dokona wpisu o otwarciu postępowania upadłościowego przed sądem innego państwa członkowskiego, bądź gdy sąd innego państwa członkowskiego wyda na podstawie prawa krajowego orzeczenie odpowiadające swą treścią jednemu z postanowień wymienionych w art. 3 ust. 1 pkt 1-5 ustawy. Taka wykładnia art. 3 ust. 1 ustawy byłaby zaś wykładnią *contra legem* w rozumieniu wyroku z dnia 13 listopada 1990 r. w sprawie C-106/89 *Marleasing* (Rec. 1990, s. I-4135).

Akceptując stanowisko Sądu drugiej instancji o konieczności zapewnienia ochrony pracownikom niewypłacalnego przedsiębiorcy, w sytuacji gdy formalnie stan niewypłacalności powstał wskutek wszczęcia głównego postępowania upadłościowego przez sąd innego państwa członkowskiego, uznanego następnie przez polski sąd upadłościowy na zasadach wynikających z rozporządzenia 1346/2000, należy stwierdzić, że niewłaściwe byłoby w okolicznościach niniejszej sprawy, odwołanie się do zasady pierwszeństwa prawa wspólnotowego i pominięcie tej części art. 3 ust. 1 ustawy, która wiąże stan niewypłacalności z wydaniem stosownego postanowienia wyłącznie na podstawie przepisów „Prawa upadłościowego i naprawczego”.

Wbrew stanowisku Sąd Okręgowy nie można w niniejszej sprawie oprzeć się bezpośrednio na postanowieniach dyrektywy 2002/74. Upadłości transgranicznej dotyczy jedynie art. 9, przy czym obejmuje on swym zakresem wyłącznie sytuację pracodawców prowadzących działalność co najmniej w dwóch państwach członkowskich. Ponadto, przepis art. 9 ust. 3 nakłada na państwa członkowskie obowiązek „podjęcia środków niezbędnych” do zapewnienia, by w przypadku ogłoszenia upa-

dłości tego rodzaju podmiotów „decyzje podejmowane w zakresie postępowania upadłościowego [...] były brane pod uwagę przy stwierdzaniu niewypłacalności w rozumieniu niniejszej dyrektywy”. Jak wskazano powyżej, z obowiązku tego polski ustawodawca wywiązał się jedynie częściowo, uznając za niewypłacalnego przedsiębiorcę zagranicznego wobec którego sąd innego państwa członkowskiego wszczął postępowanie upadłościowe. Stosownie zaś do art. 3 ust. 1 rozporządzenia 1346/2000 jurysdykcji krajowej dla wszczęcia postępowania decyduje „główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika”. Wynikające ze zdanie drugiego tego przepisu domniemanie, że ośrodek ten ma miejsce w państwie siedziby statutowej dłużnika, a zatem w stanie faktycznym niniejszej sprawy na terytorium Rzeczypospolitej, może zostać obalone. Jak wskazano powyżej, w niniejszej sprawie domniemanie to zostało obalone w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w C. Tym samym sąd ten wszczął postępowanie upadłościowe wobec przedsiębiorcy, którego „główny ośrodek podstawowej działalności” znajdował się w innym państwie członkowskim, niż państwo siedziby. Ponieważ ustawa nie przewiduje takiej sytuacji, zdaniem Sądu Najwyższego przepis art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy jest niezgodny z art. 9 dyrektywy 2002/74 w zakresie w jakim uznaje, że stan niewypłacalności w przypadku wszczęcia postępowania upadłościowego przez sąd innego państwa członkowskiego właściwy w rozumieniu art. 3 ust. 1 rozporządzenia 1346/2000 może powstać wyłącznie w odniesieniu do „przedsiębiorcy zagranicznego z państw członkowskich Unii Europejskiej, z wyłączeniem Danii” i w tym zakresie nie może znaleźć zastosowania w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy. Skutkiem stwierdzonej powyżej niezgodności art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z art. 9 dyrektywy 2002/74, przepis ten należy odczytać w ten sposób, że niewypłacalność pracodawcy, o którym mowa w art. 2 ust. 1, zachodzi również, gdy organ sądowy lub każdy inny właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej, uprawniony do wszczęcia postępowania upadłościowego wyda, zgodnie z art. 3 ust. 1 rozporządzenia 1346/2000 orzeczenie o wszczęciu wobec przedsiębiorcy, o którym mowa w art. 2 ust. 1, postępowania upadłościowego, o którym mowa w art. 2 lit. a lub lit. c tego rozporządzenia, oraz powoła zarządcę.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

=====